

Barns sangaktivitet i 1½–3-årsgrupper i barnehagen

Astrid Holen

Bakgrunnen for prosjektet

Da jeg startet dette prosjektet, hadde jeg arbeidet i over fem år som musikk lærer i førskolelærerutdanningen. Gjennom arbeidet hadde jeg fått en viss forståelse av hva som ble formidlet i barnehagen, særlig innen mitt eget fagområde, musikk. Jeg registrerte at sang var noe som ble mye brukt i barnehagene. De aller fleste førskolelærere synger for/med barna, om enn i større og mindre grad. Gjennom eget arbeid med barn, ikke minst med mine to egne, hadde jeg fått øynene opp for at sang er et viktig kontaktskapende middel mellom voksne og barn. Sang gir også en felleskapsfølelse ved at vi gjør noe sammen.

Jeg fikk tidlig kjennskap til det arbeidet Jon-Roar Bjørkvold hadde gjort med sine studier av barnesangen ved noen barnehager i Oslo (Bjørkvold 1980). Det var Bjørkvold selv og hans undersøkelser som direkte inspirerte meg til å gå i gang med et lignende arbeid.

Jeg ble interessert i å undersøke hva som ble formidlet av sangstoff i barnehagen, og jeg ville også undersøke hvordan barnas sangaktivitet påvirkes av ulike sanglig stimulans i barnehagen.

Jeg valgte 1½–3-årsgruppa av flere grunner. For det første er svært lite gjort av forskning spesielt rettet mot denne aldersgruppa. For det andre utgjør 1½–3-åringer som oftest en egen gruppe i barnehagesammenheng. Jeg tror det er riktig rent barnehagepolitisk at søkelyset også rettes mot denne aldersgruppa. I tillegg er det spennende å jobbe med barn som er i en alder der utviklingen skjer rivende fort, ja, der en av og til kan merke forskjell fra uke til uke.

Prosjektet er støttet økonomisk først med stipendpermisjon fra høyskolen (Dronning Mauds Minne i Trondheim), seinere gjennom 1 års vikarstipend fra Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd. Undersøkelsen er nå avsluttet, og en rapport vil foreligge i løpet av 1984.

Ideologi og kultursyn

Før jeg utkrystalliserer problemstillingene er det nødvendig å si noe om barnehagens plass i kulturbildet og mitt eget syn på barnehagen som kulturformidler.

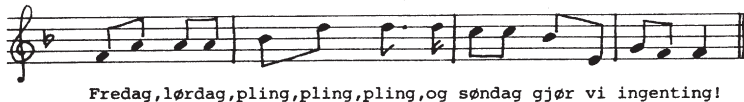
Barnehagene i Norge sorterer under Forbruker- og administrasjonsdepartementet, og lokalt (i kommunene) under Avdeling for helsevern og sosial omsorg. Slik jeg ser det, blir barnehagene på denne måte først og fremst sett på

som et sosialt anliggende og ikke som et sted for kulturformidling, verdiformidling og læring (undervisning) – slik som skolene er.

Dette har sin bakgrunn i den tradisjonen barnehagene står i som kommer til uttrykk i »Lov om barnehager« 1975, revidert 1983. I offentlig debatt har diskusjon om barnehagens innhold hovedsakelig begrenset seg til spørsmålet om såkalt kristen formålsparagraf eller ikke. Loven sier at barnehagen skal »gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier«. Utover livssynsgrunnlaget for barnehagen blir det sjelden diskutert hva slags kulturformidling som skjer og som bør skje i barnehagene.

I tradisjonell førskolepedagogikk har utviklingspsykologiske hensyn vært viktige når det gjelder utforming av barnehagens innhold. Ulike fagområders plass i barnehagen har vært begrunnet ut fra et utviklingspsykologisk syn. For eksempel har formings-, musikk- eller litteraturaktiviteter vært brukt nesten utelukkende for å fremme barnets utvikling. Målet er aktive, glade, trygge og selvstendige barn. Fagene som sådanne har liten eller ingen egenverdi. En slik vektlegging fører til utviklingen av en særegen *barnehagekultur*, der de regler, verdier og normer som formidles er spesifikke for barnehagen som institusjon, og i mange tilfeller ukjent for både barn og voksne som ikke står i daglig kontakt med barnehagen.

Innen fagområdet musikk har dette ikke minst gitt seg utslag i sangvalget i barnehagen. Det synes å ha vært langt viktigere å bruke sanger som en mente var tilpasset barnas generelle utviklingsnivå og tilpasset ulike funksjoner innen barnehagens ulike situasjoner, enn sanger med meningsreferanse til samfunnet utenfor barnehagen. Dette synes også ofte å ha gitt seg utslag i at musikalske (og tekstlige) kvalitetskriterier er blitt skjøvet i bakgrunnen, og at det har vært brukt hovedsakelig sanger basert på et enkelt og lite variert musikalsk (og tekstlig) materiale.



Dette er selvfølgelig generaliseringer. Mange barnehager har en langt mer nyansert bruk af musikk.

Hovedsynspunktet bak denne konkrete undersøkelsen har vært at det er uheldig om det utvikles en særegen kultur i barnehagen, en kultur som fungerer uavhengig av den kulturen barna opplever ellers i samfunnet. Barnehagen bør være en naturlig del av samfunnet som helhet, og den kulturen som formidles i barnehagen bør derfor være i samsvar med den som formidles ellers i samfunnet. Denne kulturen kaller jeg *samfunnets felleskultur*.

Jeg mener det er viktig rent barnehagepolitisk at ikke barnehagene isolerer seg med sin spesielle kultur. Det er også viktig, kulturpolitisk sett, at vi som voksne oppdragere går aktivt inn for å være med på å bestemme hva slags sanglige impulser barna skal få i den inntrykksverden de er omgitt av. For barnas identitet og følelse av samhörighet er det viktig at de – især i en liten kulturnasjon – etterhvert ser den historiske sammenheng de står i. Derfor skal barnehagene, etter min mening, gi barna et fundament, en plattform. Ut fra denne synsvinkel er tradisjoner betydningsfullt å ta vare på. Men samfunnets felleskultur er mer enn tradisjoner. For å gi identitet og følelse av samhörighet skal barnehagene også avspeile samtiden. Det kan, i denne sammenheng, gjøres ved å formidle et bredt spekter av sanger fra vår egen tid. Hovedproblemstillingen for undersøkelsen er tosidig. For det første har jeg villet undersøke hvilken betydning sanglig stimulans fra voksne har for barns egen sanglige aktivitet i aldersgruppa 1½–3 år. Jeg har forsøkt å kartlegge og systematisere den sangstimulans som barn møter i løpet av barnehagedagen. Jeg har villet beskrive hvordan barns sangaktivitet endrer seg etter hva slags sanglig påvirkning barna møter i barnehagen.

For det andre har jeg villet undersøke i hvilken grad 1½–3-åringer er mottakelige for et sangstoff som er valgt ut fra allmennkulturelle hensyn mer enn fra utviklingspsykologiske hensyn. Jeg har stilt spørsmål ved om det er praktisk mulig å benytte et sangutvalg mer preget av samfunnets felleskultur i barnehagen allerede for så små barn som i 1½–3-årsgrupper, og ut fra dette har jeg undersøkt hvilke eventuelle følger en slik påvirkning får for barns egen musikalske utfoldelse vurdert i forhold til den påvirkning som den tradisjonelle barnehagekulturen øver i så måte.

Opplegg og gjennomføring

Jeg valgte ut seks barnegrupper (1½–3-åringer) ved kommunale barnehager i Trondheim og observerte disse gjennom flere måneder (tre grupper våren 1981 og tre våren 1982). Jeg ville undersøke betydningen av stimulans fra voksne, både med hensyn til hvordan barna synes å motta å ta i bruk voksenpåvirkningen, og hvilke følger ulik voksenpåvirkning synes å ha for barnas egen spontane sanglige utfoldelse.

Tre av barnegruppene ble gitt et særskilt valgt sangrepertoar ut fra de prinsipper som er forklart ovenfor. De øvrige tre gruppene var vanlige barnegrup-

per uten noe spesielt sangrepertoar. Disse er da å betrakte som kontrollgrupper. Sangrepertoaret i de såkalte forsøksgruppene ble valgt ut i samråd med personalet – og ble forelagt foreldrene. Sangrepertoaret ble formidlet til barna utelukkende av personalet (ikke av meg), og de voksne skulle la sangene komme inn i barnehagedagen på en mest mulig naturlig måte.

Sangvalget framkommer på vedlagte oversikt. Grupperingen av sangene er gjort mer praktisk enn prinsipielt. Derfor er det mange av sangene som like gjerne kunne vært plassert under andre grupper. Sangene skulle gjenspeile et bredt spekter fra felleskulturen. Det er med både eldre og nyere barnesanger – fra foreldre/besteforeldregenerasjonen og fra vår egen tid. Det er tatt med noen typiske »barnehagesanger«, en del sangleker, noen folkeviser, eldre og nyere viser og noe tradisjonelt voksenstoff (bl.a. sanger til høytider og festdager i løpet av forsøksperioden). Jeg valgte ut sanger fra ulike tidsperioder, miljøer, land og delkulturer, men jeg stilte også ulike musikalske og tekstlige krav til sangene.

Musikalsk har jeg lagt vekt på bredde. Sangene har ulik vanskelighetsgrad: Det er med sanger med ulik ambitus, ulik taktart, og ulik tonalitet. Det er med sanger med enkel og med komplisert melodiføring og med enkel og med komplisert rytme.

Også når det gjelder tekst, hadde de utvalgte sangene ulik vanskelighetsgrad: Noen av sangene var korte, med enkelt, lettforståelig innhold, og noen var lange, med til dels vanskelige ord og meninger. Noen av sangene hadde bare ett vers, og noen hadde mange vers. Endel omkvedsanger var også med i utvalget. Noen av sangene var på nynorsk og noen på bokmål. Noen var på dialekt, og noen ganske få var på et annet språk enn norsk. Andre igjen hadde et innhold preget av nonsensord.

Ved valg af sanger måtte jeg også ta hensyn til personalets repertoarkunnskap og preferanser, og dessuten til en viss grad til årstiden forsøket varte (vårsemestret). Sangvalget er selvfølgelig også preget av mine egne preferanser og ønsker. En svakhet som jeg ser nå i ettertid er at det er litt for lite av de aller nyeste barnesangene. Enkelte delkulturer er også for dårlig representert: det er for få sanger fra arbeiderkulturen og for få kristne sanger.

De såkalte forsøksgruppene fikk ikke bare en annerledes påvirkning, men også en sterkere påvirkning enn kontrollgruppene. Det ble sunget mer i forsøksgruppene; det var hyppigere og lengre sangstunder.

Observasjonene foregikk på den måten at jeg var til stede i hver barnegruppe ca. 3–4 timer én gang i uka. Jeg prøvde å få med alle situasjoner i barnehagens liv, som måltid, lek ute og inne, på- og avkledning, toalett og hvile. Jeg prøvde i størst mulig utstrekning å ta del i barnegruppas aktiviteter, og jeg var med og hjalp til der jeg kunne. Slik ble jeg – tror jeg – en del av miljøet og ikke i så stor grad et fremmedelement.

I observasjonstiden noterte jeg ned alt jeg oppfattet som sanglig aktivitet fra barna uten organisert sanglig styring fra de voksne. Registreringen ble gjort

delvis med og delvis uten kassettoptaker. Som dokumentasjon og eksemplifikasjon av et innsamlet materiale kan lydopptak være nyttig, men kassettoptakeren har ikke vært ansett som avgjørende for innsamlingen.

Det er en del problemer knyttet til en slik deltagende observasjonsmetode. Det fremste er hvor deltakende en skal være som observatør. Skal en f. eks. følge opp »musikalske henvendelser« fra barna, eller ta del i aktiviteter med barna som vanskeliggjorde nedtegning? En annet problem er selve nedtegningen. En får ikke med alt som blir sunget. Det er vanskelig å notere eksakt på sparket. En opptaker vil heller ikke registrere all sangaktivitet.

Likevel er den deltakende observasjon etter min mening en god måte å registrere sangaktivitet på. Jeg mener selv at jeg fikk oppleve barnas naturlige barnehagemiljø, og denne observasjonsmåten var også lite forstyrrende for den daglige rutinen i barnehagen.

I tillegg til observasjonene intervjuet jeg en eller begge foreldrene til samtlige barn. Intervjuet ble gjort ut fra et ferdig intervjuformular. Hensikten med intervjuet var bl.a. å få vite om barnehagens sangrepertoar hadde overføringsverdi til hjemmemiljøet. Slike intervjuer har selvfølgelig begrenset verdi, da det ikke er mulig å verifisere de opplysningene jeg fikk.

Personalet i alle barnegruppene ble også intervjuet, og personalet i forsøksgruppene leverte dessuden en skriftlig rapport fra forsøket, der de bl.a. hadde notert ned hvilke sanger som var sunget av de voksne i barnegruppa hver dag. En slik registrering gir rom for tilfeldigheter, men ikke større enn at det gir et godt bilde av sangpåvirkningen i de ulike gruppene.

Sangpåvirkning på barn kan aldri styres fullstendig. Barn påvirkes hver dag og hele tiden, særlig av massemedia. Men også foreldre, andre barna har jevn kontakt med og de voksne i barnehagen påvirker barn i ulik grad som det aldri er mulig å registrere nøyaktig.

Poenget med denne framstillingen er ikke i første rekke å sammenligne de forskjellige gruppene. Det er, som nevnt, mange utenforliggende faktorer som kan ha betydning for det musikalske miljø i barnegruppa. Det som er viktig med denne redegjørelsen er å vise at det med forholdsvis enkle midler kan gjøres mye når det gjelder det musikalske miljøet i barnehagen. Det er en myte at små barn helst vil synge enkle sanger som de umiddelbart forstår innholdet av. Det er en myte at vi må gå svært forsiktig fram når det gjelder å gi barn lydinntrykk. Barn lever i en inntrykksverden og mottar lydimpulser fra alle hold hele den tid de er våkne. Derfor er det viktig å være med å bestemme hva slags musikalske inntrykk barna skal få, og å ha et aktivt forhold til innholdet av det som blir presentert for barn. En viktig konklusjon blir altså at barnehagen kan være aktivt med å påvirke barns sanglige miljø.

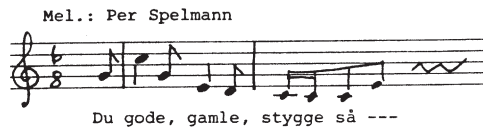
Resultater

Undersøkelsen dokumenterer at det er mulig å bruke et repertoar i barnehagen som er valgt ut etter allmennkulturelle prinsipper.

Det er for eksempel en tendens til at barna i forsøksgruppene fikk et større og mer variert aktivt sangrepertoar. Med aktivt sangrepertoar mener jeg de sangene som er registrert brukt (enten fragmentarisk eller hele sangen, enten med original tekst eller med egen tekst) av barna i egen sangaktivitet. Selv ganske små barn vil i noen grad ta i mot et slikt repertoar på den måten at de bruker endel av sangene som utgangspunkt i sin egen spontansang.

La meg gi noen eksempler:

Hilde, 2.9 år, synger i rolleleken:



Kari, 3.0 år, synger adspredt for seg selv:



Kvantitet av sangaktivitet

Det er ingen ting som tyder på at en økt voksen sangpåvirkning umiddelbart vil føre til økt sangaktivitet i barnegruppa. Men forsøksgruppene oppviser gjennomsnittlig flere sangytringer som kan tilbakeføres til et ferdigsangrepertoar (ferdigsangytringer) enn kontrollgruppene. Motsatt er det flere ikke-ferdigsangytringer (sangytringer som ikke kan tilbakeføres til et ferdigsangrepertoar) i kontrollgruppene. Både forsøksgruppene og kontrollgruppene oppviser flere ikke-ferdigsangytringer enn ferdigsangytringer.

Utvikling over tid

Det er generelt store variasjoner i sangaktiviteten, både fra observasjon til observasjon, fra barnegruppe til barnegruppe og fra barn til barn. Det er imidlertid en tendens til økt sangaktivitet i forsøksgruppene, særlig der utgangspunktet var svakt. Vi kan si at en sterkere påvirkning fører til økt sangaktivitet hos barna, men bare til et visst punkt. Sangaktiviteten vil ikke stadig være stigende.

Innhold i ferdigsangytringene

Det er en tendens, om enn ikke entydig, til et større og mer variert repertoar i

forsøksgruppene. repertoaret har også utvidet seg på den måten at enkelte massemediasanger har slått sterkt an. Voksenrepertoaret er det som i minst grad er fanget opp av barna på den måten at det er brukt i deres egen sangaktivitet.

Utvalgssangene i forsøksgruppene

Spørsmålet er om vi kan se noe mønster i barns bruk av et gitt repertoar. Er det forutsigbart hva 1½–3-åringer »griper« fatt i av sanger?

For det første kan vi understreke at sangens popularitet på langt nær kan måles i 1½–3-åringenes egen sangaktivitet. Når det er sagt, kan det påvises at sanger med enkelte spesielle kvaliteter lettere blir tatt opp i barnets eget sangrepertoar enn andre. Det gjelder for eksempel sanger med omkved eller gjentakelser i hvert vers. Det gjelder sanger med nonsensord, og det gjelder sanger som har en forholdsvis enkel melodi i starten, eller i starten på refrenget. Det kan gjelde sanger med en fengende rytme, og sanger det er enkle bevegelser til. Det er også påvist at det er en sammenheng mellom påvirkningsfrekvens og respons. Hvis sangen er sunget mye, er det sannsynlig at barnet fanger den opp i sitt eget repertoar. Her skal vi imidlertid være klar over at påvirkningen i høy grad er gjensidig. Hvis de voksne merker at barnet fenges av sangen, blir de også ivrigere til å synge den mye. Og omvendt, noen sanger blir av de voksne fort lagt til side fordi de ikke merker noen umiddelbar respons. I tråd med dette kan man hevde: Sanger som de voksne likte å synge, ble også ofte populære hos barna. Formidlergleden smitter.

Men det skal understrekes at dette mønstret som til en viss grad går igjen i barnas bruk av utvalgssanger, er preget av mange uregelmessigheter. I mange tilfeller vil det være helt andre slags sanger som slår igjennom i barnegruppa, ofte til stor overraskelse for de voksne. Det kan være sanger med vanskelig tekst og/eller vanskelig melodi som av en eller annen grunn har fått gjennomslagskraft. På den andre siden er det mange sanger med i utvalget som følger det mønstret som er skissert, men som det ikke er registrert at har fenget barna overhodet, eller som har fått feste i noen barnegrupper og ikke i andre.

Ikke-ferdigsangytringene

Når det gjelder de sangytringene som ikke kan tilbakeføres til et ferdigsangrepertoar har jeg gruppert disse i tre kategorier: formelsang, fantasisang og ustrukturert sang. Av alle sangytringene som er registrert, blir fordelingen slik:

Ferdigsangytringer:	45 %
Ikke-ferdigsangytringer:	
Formelsang	36 %
Fantasisang	4 %
Ustrukturert sang	15 %

Generelt vil jeg si at 1½–3-åringer bruker et rikt musikalsk materiale i sine sangytringer. Sangaktiviteten i denne aldersgruppa er i det hele tatt langt mer musikalsk variert enn hva jeg på forhånd antok.

Graden av formelsang veksler sterkt mellom gruppene. Vi finner for eksempel at bruken av det såkalte urmotivet



er mer utbredt i de tre forsøgsgruppene. På den andre siden kan vi konstatere at i de gruppene som har fått registrert et rikt ferdigsangrepertoar, er andelen av ustrukturerte ytringer svært liten.

Kan vi antyde at en sterk ferdigsangpåvirkning »strukturerer« barnas sang på den måten at de, ved siden av ferdigsang, gjerne tyr til en velbrukt formel i sin spontane sang? Eller er det de voksne som gjennom en bevisstgjøring med hensyn til sangrepertoar i barnehagen, blir stimulert til å bruke den kjente formelen i samvær med barna, noe som igjen stimulerer barna? Jeg vil anta at en kombinasjon av disse to momenter kan være med på å forklare dette faktum.

Tekstlig innhold av sangytringene

Resultatene gir inntrykk av at barna i forsøksgruppene er ivrigere til å meddele seg til andre gjennom sang enn barna i kontrollgruppene. Forsøksbarna bruker mer tekst i ikke-ferdigsangytringene, og de er også ivrigere til å lage egne tekster i ferdigsangytringene. Dette sier noe om barnas evne til å kommunisere med andre gjennom sang, og det sier noe om barnas evne til å bruke et materiale på en ny måte, det vi kan kalle deres kreative evne.

Sosial kontekst

Ser vi på de forskjellige situasjonene i barnehagens dagsrytme, finner vi at noen av disse åpner mer for sosial kontakt enn andre. Hvilestunden er en særlig »asosial« situasjon, der barna har liten eller ingen kontakt med andre. Frileken vil en kanskje kunne tro var en sosial situasjon, men min påstand er at det i denne aldersgruppa er mindre sosial kontakt mellom barna og mellom barn og voksne i frileken enn i andre situasjoner, som måltid, samlingsstund og til dels garderobe- og toalettsituasjoner. I frileken leker barna ofte hver for seg, eller det som kalles parallell-lek. Især samlingsstunden, men også måltidene og andre aktiviteter rundt bordet, åpner for sosial kontakt i langt større grad, fordi det er mulighet for øyekontakt, og fordi alle holder på med den samme aktiviteten.

Derfor er det min påstand at sangaktiviteten er mer rettet mot andre, mer kommunikativ om man vil, i de barnegruppene der mesteparten av sangytringene forekommer i slike sosiale situasjoner som måltid og fellesaktiviteter enn i de barnegruppene der sangaktiviteten stort sett forekommer i frileken og i hvilestunden.

Sett under ett er sangaktiviteten størst i frileken, men i forsøksgruppene er sang i forbindelse med måltid vanligere. Dette understreker at sangaktiviteten i forsøksgruppene jevnt over er mer sosial, mer rettet mot andre enn den er i kontrollgruppene.

Samsang

Det var mitt inntrykk etter observasjonene i barnegruppene at barna sang mye for seg selv. Selv om barna var fysisk nær hverandre ved at de var på samme rom, og selv om flere barn sang samtidig, var det ofte ikke noen forbindelse mellom dem som kunne avspeiles i sangytringene. Barna sang ofte forbi hverandre, og tekstlig og musikalsk hadde sangytringene ingen ting med hverandre å gjøre. Resultatene bekrefter mitt inntrykk. Gjennomsnittlig 83 prosent av sangytringene blir sunget uten påviselig musikalsk påvirkning fra andre barn, og bare omtrent en sjettedel av sangytringene er det vi kan kalle samsangytringer, det vil si at barna synger sammen. Forsøksgruppene oppviser et markert større innslag av samsang enn kontrollgruppene. Dette gjelder særlig i ferdigsangytringene, og jeg vil påstå at for barna i forsøksgruppene var sangen i høyere grad en felles opplevelse og gav en følelse av sosialt fellesskap.

Jeg har i det foregående kommet inn på noen av resultatene fra undersøkelsen. I en større avhandling vil jeg nyansere bildet ved å ta inn faktorer som alder, kjønn, språklig utvikling, sosial bakgrunn og kulturell bakgrunn.

En konklusjon på det jeg har sagt i det foregående er at det er *mulig* å bruke et slikt repertoar som jeg har beskrevet for denne aldersgruppa. Min undersøkelse viser at en slik påvirkning fører til at barna i sin sanglige aktivitet blir mer »sosialisert« på den måten at sangaktiviteten blir mer preget av ferdigsanger og formelsanger, men også at barna blir friere overfor original tekst og ivrigere til å lage egne tekster og kommunisere med andre i sin sang. Av andre resultater som er nevnt av personalet er en større sanginteresse og sangglede både blant voksne og barn i gruppa. En del foreldre har også uttrykt glede over at barna sang mye og at sangene til dels var kjente også for foreldrene.

Det er et faglig spørsmål å klargjøre og legge til rette at barn i 1½–3-årsalderen lar seg påvirke sanglig. Spørsmålet er om det er *ønskelig* å føre så små barn inn i en voksen sangverden. Det er et kulturelt og et kulturpolitisk spørsmål. Barn lever ikke i et kulturelt vakuum. Barns egen kreative utfoldelse vil alltid påvirkes utenfra. Barnehagen er bare én av de mange påvirkningskilder barna får i løpet av dagen. Likevel vil barnehagen være en av de viktigste voksenpåvirkningene barnehagebarna møter. Slik sett er det derfor ikke uvesentlig hva slags sangpåvirkning barna møter i barnehagen.

Litteratur

- Bjørkvold, Jon-Roar: *Barnesangen – vårt musikalske morsmål*. Oslo 1979.
- Bjørkvold, Jon-Roar: »Den spontane barnesangen – vårt musikalske morsmål. En undersøkelse av førskolebarns sang i tre barnehager i Oslo«, bind 1 og 2. Upublisert avhandling, Oslo 1980.
- Bruun, Ulla-Britta: *Förskoleålderns psykologi*. Stockholm 1972.
- Engström, Weidemann Scharff og Bjaarstad: *Lek med toner. Veiledning i musikk for førskolen*. Oslo 1978.
- Fagerli, Oddvar og Astrid Holen: »Barnehagen som kulturformidler«. *Norsk Pedagogisk Tidskrift* nr. 3 1980.
- Heerup, Estrid: *Musikken – en del af barnet*. København 1980.
- Holen, Astrid: »Små enkle sanger for små enkle barn?« *Midt i barnets århundre. Festskrift til Astrid Vatne*. Trondheim 1983.
- Lov om barnehager m.v.* av 6. juni 1975.
- Modspil nr. 9. Tema: Børn og musik*. Århus s.a.
- Moog, Helmut: *Das Musikerleben des vorschulpflichtigen Kindes*. Mainz 1968.
- Måltrettet arbeid i barnehagen, En håndbok*. Utgitt av Forbruker- og administrasjonsdepartementet. Oslo 1982.
- Sundin, Bertil: *Barnets musikaliska värld*. Lund 1977.

Følgende sanger ble valgt ut til bruk i barnegruppene F₁, F₂ og F₃ i forsøksperioden

Sangtittel	Forfatter	Komponist	F ₁	F ₂	F ₃
<i>Barnehagesanger</i>					
Labbe Tussemann			x		
Hjulene på bussen			x	x	x
Tommelfinger, hvor er du			x	x	
Er du veldig glad og vet det			x		x
Bulleri Bukk		D. Helldén	x	x	x
Seregndråpen faller	M. Moberg	M. Moberg	x		
Alla barna klapper			x	x	
Petter slår med en hammer					x
Kom nå her					x
<i>Tradisjonelle sangleker</i>					
Bake, kake søte			x		
Bjørnen sover		Bellman	x		x
Bro, bro, brille			x	x	
Jeg gikk meg over sjø og land			x	x	x
Lille Petter Edderkopp			x		x
Tornerose			x		x
Per Sjuspring			x	x	
Buggi-buggi			x	x	x

Sangtittel	Forfatter	Komponist	F ₁	F ₂	F ₃
Danse i en ring			x	x	x
Jeg har så mange tramp i meg	H. Rasmussen	G. Agatz	x		
Hode, skulder, kne og tå				x	x
<i>Eldre barnesanger</i>					
Hurra for deg	M. Munthe		x		
Å, jeg vet en seter	M. Munthe		x	x	x
Byssan lull	E. Taube	E. Taube	x	x	x
Alle fugler	Nicolaisen	ty.folketone	x		
Der bor en baker	A. Tegnér		x		
Det satt to katter	dansk vise		x	x	
Fola, fola Blakken	N. Rolfsen	E. Grieg/ folkelig	x	x	x
Se min kjole	dansk		x	x	x
Ro, ro, ro din båt		E. O. Lyte	x		
Jeg er en liten spillemann			x		
Nisser og dverge	Wergeland	Philipp	x	x	x
Vi har en tulle	M. Munthe	Mathison- Hansen	x	x	x
Jeg gikk en tur på stien			x		x
Sov no, liti Tuve	Aslaug Vaa	Thoralf Borg	x	x	x
<i>Nyere barnesanger</i>					
Det snør, det snør	T. Egner	Hartmann	x		x
Først kom et lass med lisser	A. Bjerke	E. H. Kraby	x	x	
Kringlevrider Bollesen	Prøysen		x		
Trollmors voggesang	M. Holmberg	M. Holmberg	x	x	x
Tusen plommer	H. Rasmussen	Nissen	x		x
Soltrall	Prøysen		x	x	x
Du har to øyne	S. Castberg	K. Grøttum	x	x	x
Abiyoyo	afrikansk voggesang		x	x	x
Gynge, gynge	André Bjerke	Kåre Siem	x	x	x
Det falt et lite snøfnugg	H. Rasmussen	T. Sæverud	x	x	x
Hei, diddelumkum	Farestveit	engelsk	x	x	x
Å, hvor det regner	John Hollen	slovakisk	x	x	x
Pippi Langstrømpe	A. Lindgren	J. Johanson	x		
Tyggegummikongen					
Boppel	H. Rasmussen	T. Sæverud	x		
Vi er ikke like	Finn Andersen	Finn Andersen	x		
Ole Brumm	T. Egner	Chr. Hartmann	x		
Amandus Dokkemann	T. Egner	amerikansk	x		
Bamsens fødselsdag	T. Egner	Aa. Stentoft	x	x	x
Hompetitten	Prøysen	Wahlberg	x	x	x

Sangtittel	Forfatter	Komponist	F ₁	F ₂	F ₃
Lille måltrost	Prøysen	Ludt	x		
Bolleruds bil	Prøysen		x		
Den første løvetann	Prøysen	B. Amdahl			
So, ro, lillemann	T. Egner	Hartmann		x	x
Gå i skoge		H. B. Ørbæk		x	
<i>Norske folkeviser</i>					
Gubben og gamla			x	x	x
Anne Knutsdotter	C. P. Riis		x		
Kråkevisa			x	x	x
Brumbaskøn i bomba			x	x	x
Hanen stend på stabburshella		Gulbranson	x	x	x
Høyt på et tre en kråke	fra tysk		x	x	
Per Spelmann			x	x	
Pål sine høner			x		x
Sulla meg litt			x	x	x
Truls med bogen			x		
Kjerringa med staven			x		
Alle mann hadde fota			x		
<i>Viser</i>					
Sørgemarsj for Juan Paradez	G. Lystrup	ett. Morricones og Joan Baez	x		
Rosa på bal	E. Taube	E. Taube	x	x	x
Riv ned gjerdene	Vigliatti/ Bjørsum	Vigliatti	x		x
Høvlerivisa	Vømmøl	Vømmøl	x	x	x
Fløytelåt	Jacob Sande	G. Tveitt	x		
Bjørka	J. M. Bruheim	russisk	x	x	x
Fredssang	Brecht/ Johannesen	Eisler	x		x
Kumbayah	fra Vest- india		x		
Tombai tombai	fra Israel		x	x	x
Vem kan segla	svensk skil- lingstrykkvise		x		x
Ola Tveiten	Lillebjørn	trad.eng.	x		
Å jenter	M. Garpe S. Osten	G. Edander	x		
Virvelstevet	»Frosk«	»Frosk«		x	x
Vänta inte med att sjunga	Prins Wilhelm av Sverige?		x	x	
Nordaførr Vårvisa	H. Sivertsen	H. Sivertsen	x	x	
Hevenu shalom	fra Israel		x	x	x
I natt jag drömde	Vreeswijk	McCurdy		x	

Sangtittel	Forfatter	Komponist	F ₁	F ₂	F ₃
<i>Tradisjonelle voksne sanger</i>					
Den fyrste song	Sivle	Søraas	x		
Ja, vi elsker	Bjørnson	Nordraak	x		
Gartnerløkka	R. Nilsson	Thoralf Borg	x	x	x
Ingerid Sletten	Bjørnson	Nordraak	x	x	x
Kom bukken til gutten	Bjørnson	Grieg	x		
Mellom bakkar og berg	Ivar Aasen	Lindeman	x		x
Ormen Lange	Per Sivle	færøysk	x		
Tordenskiold	G. Rode		x	x	x
Internasjonalen	Pottier/ Kringlen	Degeyter	x		
Fiskervise	Petter Dass	Ole Olsen	x	x	x
No livnar det i lundar	Elias Brix	Lindeman	x	x	x
Jesus lever, graven brast	Brun	Ahle	x		
Påskemorgen slukker sorgen	Grundtvig	Lindeman		x	x